

Begreppen den enskilde, den försäkrade och namngiven person i 110 kap. socialförsäkringsbalken inom det statliga tandvårdsstödet

Försäkringskassans ställningstagande

Inom det statliga tandvårdsstödet ska vårdgivaren, under förutsättning att denne är part i ärendet, omfattas av begreppen "den enskilde" i 110 kap. 13 § andra stycket, "den försäkrade" i 110 kap. 14 § 1 och 2 samt "namngiven person" i 110 kap. 31 § första stycket socialförsäkringsbalken.

Bakgrund

Lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd, förkortad STL, innehåller bestämmelser om ersättning till vårdgivare för utförd tandvård (statligt tandvårdsstöd).¹ I förordningen (2008:193) om statligt tandvårdsstöd finns kompletterande regler till lagen.² Därutöver hänvisar STL till vissa bestämmelser i bland annat 110 kap. socialförsäkringsbalken, förkortad SFB, om Försäkringskassans utredningsskyldighet och utredningsbefogenheter. Bestämmelserna gäller om det inte framgår något annat av de förmånsspecifika reglerna i STL.³ Några närmare överväganden kring hur hänvisningarna till bestämmelserna i 110 kap. SFB ska förstås framgår inte av förarbetena till STL.⁴

Det statliga tandvårdsstödet skiljer sig i olika avseenden från andra socialförsäkringsförmåner. Patienten är visserligen den som har rätt till tandvårdsstöd men stödet betalas ut direkt till vårdgivaren, som ska vara ansluten till Försäkringskassans elektroniska system för statligt tandvårdsstöd. I ett ärende om statligt tandvårdsstöd är det därför vanligtvis vårdgivaren som är sökande och alltså part i ärendet.⁵ En vårdgivare kan vara en fysisk eller juridisk person.⁶

Mot denna bakgrund kan det anses oklart om, utöver patienten, även vårdgivaren kan omfattas av begreppen "den enskilde", "den försäkrade" och "namngiven person" i 110 kap. SFB vid tillämpning av bestämmelserna i ärenden om statligt tandvårdsstöd.⁷ Syftet med det här rättsliga ställningstagandet är att besvara den frågan.

---

¹ 1 kap. 1 § första stycket STL.

² 1 § första stycket förordningen om statligt tandvårdsstöd.

³ Se 4 kap. 9 § första stycket STL.

⁴ Jfr prop. 2009/10:222. Jfr även prop. 2007/08:49 s. 116 f. och 172 f.

⁵ Se prop. 2007/08:49 s. 160. Se även bl.a. 3 kap. 1 § första stycket STL.

⁶ Se 1 kap. 2 § 2 STL.

⁷ Jfr t.ex. SOU 2023:52 s. 400–436 och 446–448.

Lagtext**4 kap. 9 § första och andra styckena STL**

Om inte annat följer av denna lag, gäller i tillämpliga delar följande bestämmelser i socialförsäkringsbalken för ärenden om statligt tandvårdsstöd:

- 107 kap. 9, 10, 12, 17 och 18 §§ om utmätning, preskription och skadestånd m.m.,
- 108 kap. 2, 11, 15, 16, 19 och 21 §§ samt 22 § första stycket om återbetalningsskyldighet och ränta m.m.,
- 110 kap. 13 §, 14 § 1 och 2 samt 31 § och 115 kap. 4 § om uppgiftsskyldighet m.m.,
- 113 kap. 2–17, 19, 20 och 21 §§ om ändring, omprövning och överklagande.

Bestämmelserna i 108 kap. 2, 11, 15, 16, 19 och 21 §§ samt 22 § första stycket socialförsäkringsbalken gäller dock inte i förhållande till vårdgivare.

110 kap. 13 § SFB

Den handläggande myndigheten ska se till att ärendena blir utredda i den omfattning som deras beskaffenhet kräver.

Den enskilde är skyldig att lämna de uppgifter som är av betydelse för bedömningen av frågan om ersättning eller i övrigt för tillämpningen av denna balk. För sådant uppgiftslämnande gäller även 4 § andra stycket, om inte särskilda skäl talar mot det.

110 kap. 14 § 1 och 2 SFB

När det behövs för bedömningen av frågan om ersättning eller i övrigt för tillämpningen av denna balk får den handläggande myndigheten

1. göra förfrågan hos den försäkrades arbetsgivare, läkare, anordnare av personlig assistans eller någon annan som kan antas kunna lämna behövliga uppgifter,
2. besöka den försäkrade, [...].

110 kap. 31 § första stycket SFB

Myndigheter, arbetsgivare och uppdragsgivare, anordnare av personlig assistans samt försäkringsinrättningar ska på begäran lämna Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, Skatteverket och allmän förvaltningsdomstol uppgifter som avser en namngiven person när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna balk.

Överväganden

Försäkringskassans utredningsskyldighet vid handläggning av ärenden enligt SFB framgår av 110 kap. 13 § SFB. Bestämmelsen innebär bland annat att det är Försäkringskassan som leder utredningen och bestämmer vilket underlag som behövs för att kunna göra en korrekt bedömning i det enskilda fallet. Användningen av begreppet "den enskilde" i bestämmelsens andra stycke diskuteras i förarbetena till SFB. Där anges sammanfattningsvis att bestämmelserna i SFB är anpassade till den i författningen valda strukturen och att det därför inte är lämpligt att genomgående använda begreppet "part".

Beslutsdatum
2024-02-09Vår beteckning
Dnr FK 2023/035519
Serienummer
2024:04

Inte heller uttrycket "sökanden" anses lämpligt att använda med hänsyn till bland annat att bestämmelserna är tillämpliga även i ärenden som Försäkringskassan själv initierat.⁸

De befogenheter som Försäkringskassan har för att kunna uppfylla sin utredningsskyldighet regleras i 110 kap. 14 § SFB.⁹ I bestämmelsen används begreppet "den försäkrade". Det finns dessutom bestämmelser om uppgiftsskyldighet för andra än parter. Enligt 110 kap. 31 § SFB är myndigheter och vissa andra aktörer skyldiga att på begäran lämna Försäkringskassan uppgifter som avser en namngiven person.¹⁰ Justitieombudsmannen, JO, har konstaterat att med "namngiven person" avses endast den försäkrade själv, alltså den person som utredningen avser.¹¹ JO:s uppfattning har bekräftats i förarbetsuttalanden.¹²

I 4 kap. 9 § första stycket STL finns en uppräknig av vilka regler i SFB som i tillämpliga delar gäller för ärenden om statligt tandvårdsstöd. Där anges bland annat 110 kap. 13 §, 14 § 1 och 2 samt 31 § SFB. I bestämmelsens andra stycke anges att vissa av de uppräknade reglerna inte gäller i förhållande till vårdgivare. Det är endast bestämmelser i 108 kap. SFB som undantas.

I den inledande bestämmelsen i STL anges att lagen innehåller bestämmelser om ersättning till *vårdgivare* för utförd tandvård. Det är också vårdgivaren som är part i majoriteten av ärendena enligt STL. Av 4 kap. 9 § andra stycket STL framgår även uttryckligen vilka bestämmelser i SFB som *inte* gäller i förhållande till vårdgivaren. Mot den bakgrunden ska hänvisningarna till bestämmelserna i 110 kap. SFB förstås på så sätt att bestämmelserna ska läsas utifrån den fysiska eller juridiska person som ärendet enligt STL avser. Inom det statliga tandvårdsstödet ska därför vårdgivaren, under förutsättning att denne är part i ärendet, omfattas av begreppen "den enskilde", "den försäkrade" och "namngiven person" i 110 kap. 13 § andra stycket, 14 § 1 och 2 respektive 31 § första stycket SFB.

Aktuella bestämmelser, rättspraxis m.m.

Bestämmelser

110 kap. 13, 14 och 31 §§ socialförsäkringsbalken

1 kap. 1 och 2 §§, 3 kap. 1 § samt 4 kap. 9 § lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd

1 § förordningen (2008:193) om statligt tandvårdsstöd

---

⁸ Se prop. 2008/09:200 s. 548 f.

⁹ Se prop. 2008/09:200 s. 557 ff. Se även bl.a. JO 2020/21 s. 417.

¹⁰ Det kan noteras att bestämmelsen tolkats på så sätt att den inte omfattar juridiska personer, se SOU 2017:37 s. 405 och Ds 2020:28 s. 105 f. Dessa uttalanden berör dock inte förhållandet mellan STL och 110 kap. SFB och avser i huvudsak utredning av förmåner enligt SFB. Se även SOU 2023:52 s. 422.

¹¹ Se t.ex. JO 2008/09 s. 345 och JO-beslut den 29 oktober 2021, dnr 1974-2020.

¹² Se prop. 2012/13:1 utg.omr. 9, s. 233 och 236.

Beslutsdatum
2024-02-09Vår beteckning
Dnr FK 2023/035519
Serienummer
2024:04*Förarbeten*

Prop. 2007/08:49 Statligt tandvårdsstöd

Prop. 2008/09:200 Socialförsäkringsbalk

Prop. 2009/10:222 Följändringar med anledning av införandet av socialförsäkringsbalken

Prop. 2012/13:1 Budgetproposition för 2013 utg.omr. 9: Hälsovård, sjukvård och social omsorg

SOU 2017:37. Kvalificerad välfärdsbrottslighet – förebygga, förhindra, upptäcka och beivra

SOU 2023:52. Ett stärkt och samlat skydd av välfärdssystemen

Ds 2020:28 Uppdrag om förhindrande av brott kopplade till de stödåtgärder med statsfinansiella och samhällsekonomiska konsekvenser som vidtas med anledning av det nya coronaviruset

Övrigt

JO 2008/09 s. 345

JO 2020/21 s. 417

JO-beslut den 29 oktober 2021, dnr 1974-2020

Försäkringskassan

Marie Axelsson
BeslutsfattareViktor Arnesson Winkvist
Frida Englund
Föredragande